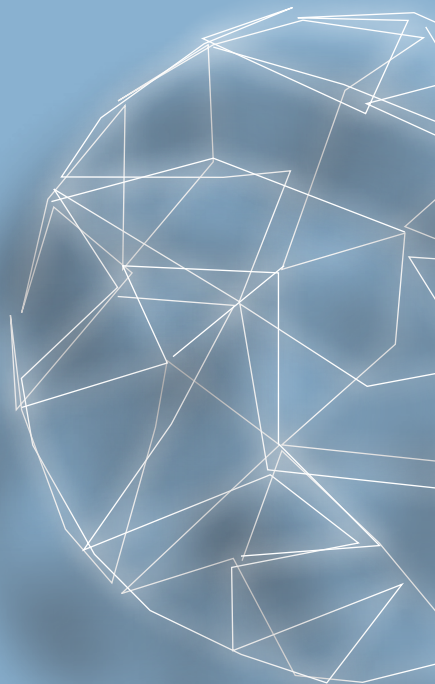


**KOGNITĪVO PROCESU IZPĒTE
ARHITEKTŪRĀ UN MĀKSLĀ
TĒZES**

**COGNITIVE PROCESSES
IN ARCHITECTURE AND ART
ABSTRACTS**



Konferenci organizē / Organized by
Latvijas Mākslas akadēmijas Doktorantūras programma

Tēžu krājumu sastādīja / Compiled by
PhD Agita Gritāne, Dr. habil. art Ojārs Spārītis

Organizācijas komiteja / Organising Committee

Rektors / Rector
Kristaps Zariņš, Art. D.

Prorektore zinātniskajā darbā

Vice-Rector for Scientific Work, Head of Doctoral Study Programme
Agita Gritāne, PhD

Doktorantūras programmas direktors
Head of Doctoral studies programme
Ojārs Spārītis, Dr. habil. art

Konferenci atbalsta:



Konference tiek rīkota projekta: “Latvijas kultūras ekosistēma kā resurss valsts izturētspējai un ilgtspējai” / CERS (Nr. VPP-MM-LKRVA-2023/1-0001) ietvaros. Projektu finansē Latvijas Republikas Kultūras ministrija valsts pētījumu programma “Latvijas kultūra – resurss valsts attīstībai» (2023.–2026.). Valsts pētījumu programmu administrē Latvijas Zinātnes padome.

The conference “Cultural and creative ecosystem of Latvia as a resource for resilience and sustainability”/ CERS (No. VPP-MM-LKRVA-2023/1-0001) is funded by the Ministry of Culture of the Republic of Latvia in the framework of the National Research Programme “Latvian Culture – a Resource for National Development” (2023–2026). The National Research Programme is administered by the Latvian Council of Science.

ISBN 978-9934-630-23-1

ISBN 978-9934-630-22-4

© Latvijas Mākslas akadēmija, 2024

© Rakstu autori, 2024

LATVIJAS MĀKSLAS AKADĒMIJAS
DOKTORANTŪRAS PROGRAMMAS
4. STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKĀ
KONFERENCE

**KOGNITĪVO PROCESU IZPĒTE
ARHITEKTŪRĀ UN MĀKSLĀ
TĒZES**

ART ACADEMY OF LATVIA
DOCTORAL STUDY PROGRAMME
4th INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE

**COGNITIVE PROCESSES
IN ARCHITECTURE AND ART
ABSTRACTS**

LATVIJAS MĀKSLAS AKADĒMIJAS JAUNAJĀ KORPUSĀ (K2)
KALPAKA BULVĀRĪ 13, RĪGĀ

Lai labāk izprastu un modelētu mākslinieciskās radīšanas procesus gan vēsturiskajās struktūrās gan mūsdienās, LMA Doktorantūras programma savā ikgadējā starptautiskajā konferencē aicina pievērsties izziņas teorijai un praksei, ko pēta kognitīvās zinātnes. Tām piemīt starpdisciplināra daba un tāpēc tās ir ideāli piemērotas apziņas un psihes, uztveres, izziņas un valodas fenomenu pētniecībai. Mūsu gadījumā mākslinieciskās izziņas un radošo procesu izpētē būtiska ir mākslinieciskā radošuma analīze, meklējot tā impulsus apziņas mijiedarbībā ar daiļrades psiholoģijas mehānismiem. Ar apkārtējās vides uztveri un izpratni cieši saistīta ir jēdzienisko kategoriju konstruēšana indivīda mentālajā vidē, kas rezultējas kā runātās valodas formā, tā arī rod savu izpaušmi mākslinieciskās valodas izteiksmes līdzekļos.

Aicinām konferenci pieteikt referātus, kuri ļautu ikvienam konferences dalībniekam saistīt savu individuālo pētniecisko tēmu ar plaša spektra radošo personību, tajā skaitā iekļaujot mākslinieku, arhitektu un citu radošo profesiju pārstāvju daiļrades ierosinātāju, motivācijas un realizācijas procesu analīzi. Mākslinieciskās radīšanas procesu izziņā rosinām ņemt talkā kognitīvās psiholoģijas (no latīņu: *cognitio* — ‘izzināšana, priekšstats, jēdziens’) kā psiholoģijas virziena pētnieciskās metodes un aspektus un iedziļināties:

- informācijas apstrādes procesu izvērtēšanā un to likumsakarību definēšanā,
- mākslinieka uztveres un lēmumu pieņemšanas mehānismu konstatēšanā,
- arhetipu identifikācijā,
- zināšanu un mākslinieciskās radīšanas tehnisko prasmju apliecinājumā,
- tēlainās atmiņas, mākslinieciskās izteiksmes un semantiskā vēstījuma interpretācijā,
- radošo meklējumu un problēmu risinājuma ilustrācijā,
- mākslīgā un indivīda intelekta produktu prezentācijā,
- kā arī kognitīvo prasmju attīstības modelēšanā.

Konferences dalībniekus rosinām iedziļināties jautājumos par to, kā sociālie, ekonomiskie un demogrāfiskie faktori ietekmē vides, telpas un objektu uztveri. Pētniecībai produktīvi būs tādi ar informātikas nozari saistītie aspekti kā zināšanu pārnese un ar to cieši saistītie māksliniecisko ideju migrācijas, aizgūšanas un atdarināšanas procesi. Ņemot vērā mūsdienu informācijas aprites, IT un MI attīstības ātrumu kognitīvo zinātņu kontekstā un konferences tematiskā apvāršņa paplašināšanā svarīga loma var tikt ierādīta arī mākslinieciskās radīšanas morāles un ētikas jautājumu izpētei.

Prof. Dr.habil.art. Ojārs Spārītis
Doktorantūras programmas direktors
Latvijas Mākslas akadēmija

In order to gain a keener and deeper understanding of the processes of artistic creation both in the past and nowadays, the Art Academy of Latvia invites researchers to its annual international conference to explore the role that cognitive studies can play in facilitating our understanding of artistic creation. As studies of human cognition are interdisciplinary, they are ideally suited for research into the interconnections between artistic creativity and such cognitive phenomena as perception, concept formation, and language. The practices and languages of art and architecture are inextricably interwoven with our embodied apprehension of the lived environment and with the categorical and conceptual frameworks investigated in cognitive psychology and in related cognitive studies.

We invite you to submit proposals for conference papers that explore a wide spectrum of issues involved in the creative activities of artists, architects, and other professionals and that shed light on the intricacies of their motivation and their realization of their projects. Some of the issues we suggest that you engage with in your conference papers are:

- information processing in the context of artistic creativity;
- peculiarities of the artist's perception and decision-making;
- archetypes in artistic creativity;
- types of knowledge and technical skills needed for artistic creation;
- figurative memory, artistic expression, and semantic messages;
- creative problem solving;
- challenges to individual artistic creativity posed by artificial intelligence;
- modeling the development of cognitive skills.

We also encourage the participants in the conference to explore the ways in which social, economic, and demographic factors affect an individual's embodied experience of the lived environment. Another area of research that is of interest to us is the impact of the IT industry and artificial intelligence upon knowledge transfer, including the sharing, borrowing, and imitation of artistic ideas. We also welcome papers which explore insights that cognitive science can provide into moral and ethical issues in relation to artistic creativity.

Prof. Dr. habil. art. Ojārs Spārītis
Head of Doctoral studies programme
Art Academy of Latvia

Ikgadu tēma, kuru šķetināt var palikt nemainīga, jo mainās uzsvāri kā izsekot radošai domai un radošam rezultātam. Radošuma pētniecība var būt zinātniska un vienlaicīgi absurdi radoša, kurai atkal jāklūst par izpētes objektu. Sabiedrība pieprasa laikmetīgu skatu punktu, kā arī rediģētus satiksmes noteikumus ar iepriekš nebijušām ceļa zīmēm un sodu punktu sistēmām.

Vienlaicīgi atgriezās labi noglabāts vecais uzpulēts ar laikmetīgu vasku, ko saražo bites radoši pielāgojoties dabas pārmaiņu procesam. ZumZumZum.

Pētniecības produkts aizņem mazāk vietas kā radoša procesa iznākums Mākslās. Pētniecība un analīze ir visnotaļ ilgstspējīgs process, vārda visdažādākajās un radoši kombinētajās nozīmēs.

Kritiskā domāšana pārskata radošās domāšanas veikumu un tuvinās izpētei. Bezgalīgs process ar nezināmu iznākumu.

Veiksmi!

Art. D. Kristaps Zariņš
Latvijas Mākslas akadēmijas rektors

The theme of the year to deliberate on may remain unchanged as the emphasis on how to pursue creative thought and creative output changes. Research of creativity can be scientific and absurdly creative concurrently, which must again become the object of research. Society is demanding a contemporary viewpoint as well as revised traffic rules with so far unseen road signs and penalty point systems. At the same time, the well-stored old hatbox keeps coming back, polished with stylish wax, produced by bees that are creatively adapting to the process of natural change. BuzzBuzzBuzz.

A research product takes up less space than the outcome of a creative process in the Arts. Research and analysis constitute a perfectly sustainable process, in the most diverse and creatively combined senses of the word.

Critical thinking reviews the performance of creative thinking and approaches study. An endless process with an unknown outcome.

Good luck!

Art. D. Kristaps Zariņš
Rector of the Art Academy of Latvia

13. jūnijs

June 13

10.00

Atklāšanas uzrunas / Opening speeches

Art. D. Kristaps Zariņš, Dr. habil. art. Ojārs Spārītis

Section I / I sekcija

Modelling cognitive challenges

Kognitīvo problēmu modelēšana

Moderated by / Sekcijas moderatore PhD Liene Jākobsone

10.05-10.25

Ignas Pavliukevičius (Vilnius Academy of Arts)

Sentient machines in art: Relationship with digital beings and new kinds of intimacy

10.30-10.50

Anneli Porri (Estonian Academy of Arts)

What Do We Need to Be Visually Competent?

10.55-11.15

Rokas Davydenas (Vilniaus dailės akademija)

Between contingent and predictable: 3D clay printing artistic research

Starp iespējamu un paredzamu: 3D māla drukāšanas mākslinieciskais pētījums

11.20-11.40

Sanita Duka (Latvijas Mākslas akadēmija)

Cognitive Synergy in Collective Creative Practices: Stage Design Innovations of Political Theatre Scene in Latvia 1920–1930

Kognitīvā sinerģija kolektīvajās radošajās praksēs: skatuves iekārtojuma inovācijas politiskā teātra kontekstā Latvijā 20. gadsimta 20.–30. gados

11:45-12:05

Mariia Koltsova (Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy of Decorative-Applied Arts and Design)

Synthesis of Architecture and Art: Historical Roots and Contemporary Perspectives

Arhitektūras un mākslas sintēze: vēsturiskās saknes un mūsdienu perspektīvas

12.10-12.30

Monika Grbac (University of Rijeka)

Art Nouveau in Port Cities' Architecture: Artists' Views on Riga and Rijeka

Jūgendstils ostas pilsētu arhitektūrā: Mākslinieku skatījums uz Rīgu un Rijeku

12.30-13.00

Pārtraukums / Break

II sekcija / Section II:

Cilvēka izziņas amplitūda un MI potenciāls kognitīvo iespēju paplašināšanā

Human cognitive range and the potential of MI for cognitive enhancement

Sekcijas moderators / Moderated by Dr. habil. art. Ojārs Spārītis

13.00-13.20

Viesturs Kreicbergs (Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte)

Intelekts, radošais gars un MI

13.25-13.45

Elizabete Taivāne (Latvijas Universitāte)

Fenomenoloģiskā struktūranalīze uz Kristus Karaļa kalna skulptūras piemēra

13.50-14.10

Sanita Bitko (Rīgas Tehniskā universitāte, Latvijas Mākslas akadēmija)

Kognitīvā pieeja un metodoloģiski risinājumi Latvijas mākslas vēstures historiogrāfijā

14.15-14.35

Līga Vēliņa (Latvijas Mākslas akadēmija)

MĀKSLINIEKA ROKRAKSTA REPRODUCĒJAMĪBA

MĀKSLĪGAIS INTELEKTS (MI) KĀ RĪKS RADOŠO PROCESU OPTIMIZĀCIJAI

14.40-15.00

Endijs Andersons (Latvijas Mākslas akadēmija)

Migrēnas mākslinieciskā izpēte

14. jūnijs

June 14

III sekcija / Section III

Stils un skola mākslinieciskajā jaunradē:

Latvijas mākslas vēstures piemērizpēte

**Style and School in Artistic Creativity: a Case Study
in Latvian Art History**

Sekcijas moderatore / Moderated by Dr. art. Kristiāna Ābele

10.20-10.40

Anna Ancāne (Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts)

Jakobs Ernsts Meijers:

Rokoko stilistisko konceptu uztvere un pārnese 18. gs. 60. gadu Rīgas arhitektūrā

10.45-11.05

Karīna Horsta (Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts)

Ziemeļu klasicisms Latvijā

11.10-11.30

Silvija Grosa (Latvijas Mākslas akadēmija)

Vēsturisko stilu studiju, paraugu un vides konteksta izpratnes mijiedarbība arhitekta

Konstantīna Pēkšēna darbos

11.35-11.55

Daina Lāce (Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts)

NĪCAS TAUTASTĒRPA KREKLU UZPLEČU DEKORATĪVĀS KOMPOZĪCIJAS

12.00-12.20

Kristiāna Ābele (Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts)

«Nākamās mākslinieces jūtīgie vaibsti» neatkarīgajā Latvijā: Tatjana Kačalova pirms totalitārajām okupācijām un mākslas vēstures studijām

12.25-12.45

Ieva Kalniņa (Latvijas Mākslas akadēmija)

«Klusā vientulībā izplaucis talants»: Zentas Loginas mākslas sākotne

12.50-13.10

Sanita Oše (Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde)

Zīmēšanas skolotāju tapšanas ceļi Latvijā 20. gadsimta sākumā

13.10-13.40

Pārtraukums / Break

IV Sekcija / Section IV

Kognitīvās izziņas metodes mākslas procesu un artefaktu izziņā

Cognitive methods for understanding artistic processes and artefacts

Sekcijas moderators / Moderated by Dr. art. Andris Teikmanis

13.40-14.00

Harijs Tumans (Latvijas Universitāte)

How to understand the ancient Greeks and Romans

Kā saprast senos grieķus un romiešus

14.05-14.25

Līga Šlakota (Latvijas Mākslas akadēmija)

Ikonu gleznotāja Nikolaja Gluhova daiļrades mantojums

The legacy of icon painter Nikolai Glukhov

14.30-14.50

Guntars Gritāns (Latvijas Mākslas akadēmija)

Vēlinā padomju perioda glezniecības parādību interpretācija kognitīvās izpētes kontekstā

Interpretation of Late Soviet Period Painting Phenomena in the Context of

Cognitive Research

14.55-15.15

Ojārs Spārītis (Latvijas Mākslas akadēmija)

«Fotogrāfs laukos» – kognitīva pieceja kultūrvides morfoloģijai un fotogrāfa vērtīborientieru identifikācijai

«The Photographer in the Countryside» - a cognitive approach to cultural morphology and the identification of the photographer's value orientations

15.20–15.40

Vīva Ieviņa (Latvijas Dizaineru Savienība)

Frankfurtes virtuve un tās ietekmes meklējumi Latvijā

Frankfurt cuisine and the search for its influence in Latvia

15.45-16.05

Sebastian Muehl (Latvijas Mākslas akadēmija)

Artistic reasearch as a challenge for art criticism - a reconsideration

Mākslas izpēte kā izaicinājums mākslas kritikai - pārvērtēšana

16.10-16.30

Noslēguma diskusija un konferences rezumējums

Closing discussion and summary of the conference

SENTIENT MACHINES IN ART RELATIONSHIP WITH DIGITAL BEINGS AND NEW KINDS OF INTIMACY

Ignas Pavliukevičius

PhD candidate, Vilnius Academy of Arts

ignas.pavliukevicius@stud.vda.lt

Culture is a complex blend of values, beliefs, norms, and behaviors that create a community's identity. It's dynamic, and continuously evolving. Nowadays, artificial intelligence (AI) is blending into this cultural fabric, merging human creativity with technological innovation. Creators are embracing AI as more than just a tool—it's becoming a partner in creation, challenging our traditional views on creativity and the boundaries of machine capability.

Advancements in AI, like image and language generation algorithms, are diversifying artistic expressions and redefining creativity. Large language models, for example, can mimic human-like text, illustrating AI's growing influence in the arts. This raises questions about authorship and the essence of creativity.

AI-generated works reflect a collective effort, drawing from a vast pool of human experiences and knowledge. This synergy between humans and machines is producing a new category of cultural objects, which embody our collective consciousness and offer fresh perspectives on creativity. In the digital age, the notion of solitary genius is being replaced by a more inclusive view of cultural creation as a collaborative endeavor, where both humans and AI contribute to our cultural legacy.

Keywords: Artificial intelligence, Large Language Models, Authorship, Cultural Object, Collective Production

Ignas Pavliukevičius, an alumnus of the Royal Academy of Arts in The Hague, furthered his education at the Vilnius Academy of Arts, where he pursued a Master's in Photography and Media Art. He is currently advancing his studies as a doctoral candidate there. Ignas delves into the ambiguity that lies between human emotions and digital stimuli through his work. His current doctoral research theme lies in artificial intelligence simulations. Sentient machines in art; relationships with digital beings and new kinds of intimacy.

WHAT DO WE NEED TO BE VISUALLY COMPETENT?

Anneli Porri

Estonian Academy of Arts

anneli.porri@artun.ee

Engaging with visuals needs a critical approach within the mediated world of media, yet general education does not systematically support the development of visual competencies, which encompass the reception and interpretation of art. Art interpretation includes the affective, perceptual, communicative, and cognitive dimensions in the recipient enabling an authentic, holistic, learner-centered approach in the learning process.

In the presentation, I will explore the possibilities for shaping visual competency, and how to cultivate these skills in the learning process. To achieve this, I will provide an overview of the tools for assessing visual competency and the existing approaches to defining the concept based on previous literature. By interviewing arts education specialists and professionals in the art field, I will elucidate the expected visual competency skills by the end of high school and how learners can demonstrate these competencies. Based on the analysis of university courses that shape visual competencies and visual literacy, I will highlight the main challenges and difficulties in achieving the expected competencies.

This information will assist both general education teachers and university faculty in planning the learning process and deliberately structuring support for cognitive skills while promoting visual analysis and conceptualization.

Keywords: visual competency, art interpretation, teaching strategies, scaffolding methods

Anneli Porri is a doctoral student and junior researcher at the Estonian Academy of Arts Doctoral School. She graduated from the Institute of Art History at the EAA with a BA in Art History (2002), and from the Estonian Institute of Humanities, Tallinn University, with a MA in Cultural Theory (2012). Currently, she works as a lecturer in art education at the Estonian Academy of Arts. Porri has curated exhibitions of contemporary art, edited art publications, and developed educational materials. Her academic research focuses on the analysis of artworks and the didactics of art mediation in general and higher education.

BETWEEN CONTINGENT AND PREDICTABLE: 3D CLAY PRINTING ARTISTIC RESEARCH

Rokas Dovydenas

Doctor of Arts, Vilniaus dailės akademija

rokas.dovydenas@vda.lt

Artists, in Vilnius Academy of Arts, just recently begun to take an active role reflecting their practice. These changes begun with doctoral studies of art since 2013. The understanding of the creative process is often described, revealing the knowledge obtained during the artistic research. The presentation will describe an investigation of 3D clay printing. It will discuss artistic possibilities occurring between knowledge of printer control and getting unexpected result, while using 3D clay printer. By describing the different phases of the process, research reveals the possibilities of interacting with machine, that finally gives fine art result.

The research will be supplemented by the history of technology, describing how it works and what changes it brings to ceramic studios by digitizing work and speeding up the creative process, abandoning manual and team work. As well the work discusses the historical assumptions for the reproduction of ceramic works, their relationship with factory production. The experiments of world and local potters using different techniques of ceramics reproduction will be presented.

The division of labor in ceramics, even before the industrial one, existed for a long time. Every improvement, digitization of work or the acquisition of ready-to-use clay, which is common today, reduces the amount of manual work or at least speeds it up. With more advanced technology, potters can work more independently and faster. It is worth noting that the work with the material has not disappeared anywhere, clay must still be prepared, molded and fired, regardless of whether it takes place in a factory or in the workshop of an artist. Ceramic works are often reproduced. This can be said both about the reproduction of three-dimensional form and about the reproduction of decor. Repetitive ceramic pieces created by artists will inevitably have a special relationship with mass-produced pieces. Experimental research work was carried out with the Potter Bot Pro 10 clay printer. The device prints clay on a moving substrate, which can shake the print, causing it to lose its shape or even fall off the printer. When experimenting with printing faster, especially tall and slim shapes, the printer would wobble the piece. The work can start to rotate and the vertical axis of the work would disappear. Printed layers can shift in an unpredictable direction. As a result of these shifts, the work did not fall over, but can take a different form than the one provided in the project. Designs are created in Autodesk Fusion 360, g-code is created in Ultimaker Cura using Potter Bot manufacturer's recommended settings.

Printed on a Potter Bot Pro 10 clay printer in white clay mass TBF2, manufactured by Colorobbia, Italy. 20 vases of the same design, were printed in this way. The biscuit is fired at a temperature of 1000°C. The works are decorated with colorless CLA 51 glaze, the glazes are fired at a temperature of 1040°C. The final result will be presented in the sequence of photos.

Keywords: ceramics, decay, 3D clay printing

Rokas Dovydenas is a Doctor of Arts, an interdisciplinary artist and a curator. Since 1994, he has been taking part in exhibitions in Lithuania and abroad. A member of the Lithuanian Interdisciplinary Artists' Association (and its Chair between 2016 and 2019). From 2014 to 2023, he taught art and design disciplines at the Lithuanian University of Educational Sciences and Mykolas Romeris University. Since 2018, he is a professor at the Vilnius Academy of Arts. The artist's works have been acquired by M. K. Čiurlionis National Art Museum, Grassi Museum in Leipzig, and private individuals.

COGNITIVE SYNERGY IN COLLECTIVE CREATIVE PRACTICES: STAGE DESIGN INNOVATIONS OF POLITICAL THEATRE SCENE IN LATVIA 1920-30

Sanita Duka

Mg. art., Latvijas Mākslas akadēmija
sanita.duka@gmail.com

In her paper, Sanita Duka discusses the scene of political theatre in Latvia and argues that the leftist modernism theatre groups in Riga used collective creative practices. By delving into the cognitive aspects of it, this paper sheds light on how these practices influenced the innovative stage designs of political theatre in Latvia. This research highlights considerable differences between the approaches taken by drama studios leaning toward the radical socialist wing and the left-centrist position. For a more comprehensive understanding, the paper delves into specific examples of these differences. The radical wing ideas were developed by Anna Lāce (internationally known as Asja Lācis, 1891-1979), her approach devised stylistics of the stage design related to agitprop theatre. The left-center social democrats developed the idea of socially engaged modernist theatre – the Riga Workers' Theatre (1926-1934). Starting as a drama studio of enthusiasts in a few years they became one of the professional theatre companies in Riga. They developed the innovations of stage set, following the idea to create an active environment. The paper concludes that the theatrical methods of the leftist drama studios and Riga Workers' Theatre such as collective creativity and devised performance were innovations in the Latvian theatre scene.

Keywords: political theatre, collective creativity, cognitive processes, collaboration, group dynamics.

Sanita Duka is a doctoral student at the Art Academy of Latvia (AAL). Her PhD dissertation continues the research begun during her Master's studies resulted with the exhibition Stories from the Collection: 'The Riga Workers' Theatre (1926-1934)' at the Latvian Museum of Literature and Music. To further her research, she is interested in a multidisciplinary approach to the study of art and theatre history, the possibilities of constructing new knowledge in the process of curating. Her curatorial approach is based on the concept of participation and collective creation, as well as an active position for the audience.

SYNTHESIS OF ARCHITECTURE AND ART: HISTORICAL ROOTS AND CONTEMPORARY PERSPECTIVES

Mariia Koltsova

Ma. art, Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy of Decorative-Applied Arts and Design
mari-zen@ukr.net

The historical integration of art and architecture traces back to antiquity, where visual elements adorned temples and monuments. Departing from conventional forms, architects now embrace visual art to craft cohesive environments. Contemporary dynamics between monumental art and architecture reveal divergent paths. While some artworks adorn existing structures, others integrate seamlessly, enhancing architectural integrity. Collaboration between architects and artists at the design stage yields holistic environments. Modern technologies like projection art expand possibilities, fostering dynamic architectural interactions with surroundings. This synthesis demands a profound grasp of both disciplines, encouraging collaborative exchange for optimal outcomes. Crucially, this fusion enriches urban landscapes, fostering appealing and stimulating environments. Beyond aesthetics, it serves as a medium for societal expression and discourse, amplifying societal values and concerns. Thus, the synthesis of architecture and art emerges not just as a conduit for beauty but as a platform for societal dialogue and enrichment.

Keywords: monumental art, architecture, synergy, synthesis

Mariia Koltsova (Zenkova) - artist, curator, art historian. Research topic - Trends in the development of monumental art in Ukraine in the second half of the 20th - early 21st centuries, author of dozens publications, monographs and educational programs.

ART NOUVEAU IN PORT CITIES' ARCHITECTURE: ARTISTS' VIEWS ON RIGA AND RIJEKA

Monika Grbac

University of Rijeka / Art Academy of Latvia
mgrbac1@student.uniri.hr

«Art Nouveau in Port Cities' Architecture: Artists' Views on Riga and Rijeka» presents the urbanism and construction of Riga and Rijeka at the beginning of the 20th century taking into consideration all construction typologies, from residential to public construction. Rijeka's architects use recognizable elements from the rich vocabulary of Art Nouveau in their attempts to adapt to the architecture of the Mediterranean climate. An attempt will be made to get acquainted with the development of Rijeka in the late 19th and early 20th centuries and the role of Trieste architects in the construction of the city. In Riga, the diverse forms of Art Nouveau include the Eclectic Decorative trend, referred to as Perpendicular Art Nouveau, and National Romanticism. Riga saw the predominance of local architects actively shaping the city's architectural landscape. By examining the ways in which artists engage with the sensory experience, spatial organization, and community engagement aspects of Art Nouveau, an attempt will be made to shed light on the unique manifestations of the style in Riga and Rijeka while also highlighting shared themes and design principles.

Keywords: Art Nouveau, Riga, Rijeka, Baltic climate, Mediterranean climate, architecture

I am a student at the University of Rijeka based in Croatia, doing an Erasmus student exchange at the Art Academy of Latvia in Riga, and studying art history. Currently, I am in my third year of the bachelor's program, and at my home university, I am studying two subjects: art history and German language and literature. My academic interests lie in Art Nouveau architecture and applied arts, as well as fashion history. Additionally, I am interested in exploring interdisciplinary connections between the visual arts and semiotics.

INTELEKTS, RADOŠAIS GARS UN MI

Viesturs Kreicbergs

Dr.chem., Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte

viesturs.kreicbergs@llu.lv

Radošie meklējumi ir cilvēces eksistences un attīstības pamatā. Vēsturiski radošos meklējumus virzīja divi galvenie faktori – intelektuālā jaunrade un radošais gars. Šodien ir parādījies vēl viens virzītājs – mākslīgais intelekts. Intelekta pamatā ir psihi kodētā informācija – valoda, domas, zīmējumi, mūzika. Cilvēka psihi darbības principus – hierarhiski kodētu informāciju ir iespējams modelēt ārpus smadzenēm – datora programmās, kas daudzās jomās nozīmīgi pārspēj cilvēka iespējas. Šodien cilvēka intelekts izmantojot “sadarbību” ar mākslīgo intelektu uz esošo zināšanu un pieredzes bāzes var veidot praktiski neierobežotu jaunradī gan zinātnē, gan mākslā. Taču intelektuālajā jaunradē nav iespējams iegūt zināšanas un pieredzi, kuras būtu ārpus tā, kas ir jau zināms. Bez radošā gara klātbūtnes kaut ko principiāli jaunu radīt nav iespējams. Radošums (kreativitāte) ir māka, jeb spēja radīt ko jaunu. Kas ir gars, to nezin neviens, jo gars ir kaut kas tāds, kas atrodas aiz smadzeņu fiziskās daļas un psihi kodējamās informācijas. Radošais gars atspoguļojas psihē un paver cilvēkam iespējas uzzināt kaut ko tādu, kas nekad nav bijis zināms.

Atslēgas vārdi: intelekts, radošais gars, mākslīgais intelekts

Kopš 1987. gada LLA (LLU, LBTU) Pārtikas tehnoloģijas fakultātē pasniedzu studiju kursu Organiskajā ķīmijā, Pārtikas ķīmijā un Dabas vielu ķīmijā. Vienlaikus jau vairāk nekā trīsdesmit gadus interesējos par metafizisko (nemateriālo) pasauli, t.i. pasauli, kura ir aiz fiziskās pasaules. Savas domas par metafizisko pasauli esmu atspoguļojis vairākos darbos – “Saskaņu meklējot” (1993), “Esība – metafiziskas hipotēzes” (2016), darbam ir arī angļu tulkojums “BEING - Metaphysical hypotheses” (2016) un “Septiņas sarunas par cilvēku, sabiedrību un Dievu” (2019).

FENOMENOLOĢISKĀ STRUKTŪRANALĪZE UZ KRISTUS KARAĻA KALNA SKULPTŪRAS PIEMĒRA

Elizabete Taivāne

Dr. Teol., asoc. profesore, LU Teoloģijas fakultāte
elizabeth.taivane@lu.lv

Fenomenoloģiskā struktūranalīze ir viena no jaunajām pētniecības metodēm reliģijzinātnē. Tā ir tapusi uz fenomenoloģiskās metodes un struktūranalīzes bāzes, kombinējot fenomenoloģiskās skolas un strukturalisma idejas un metodoloģiskos principus. Sakarā ar to, ka mūsdienās ir liels pieprasījums pēc starpdisciplinārijiem pētījumiem, tad šis īsais ieskats Ērika Delpers naivisma mākslā ir uz robežas starp reliģijpētniecību un mākslas zinātni. Tas būtu aicināts atkodēt vairākas struktūras jeb ideju kopas, kas slēpjas aiz vizuālajiem tēliem Kristus Karaļa kalna arhitektūras ansambli netālu no Aglonas. Ēriks Delpers ir ne tikai mākslinieks, bet arī vairāku grāmatu autors, kuras, savukārt, atklāj savdabīgu eklektisku pasaules redzējumu un palīdz autora skulptūras interpretācijā. Nav noslēpums, ka kristīgā tradīcija Rietumu pasaulē piedzīvo panīkumu. Kristīgās idejas un simboli ir kļuvuši neatpazīstami lielākai daļai ciropiešu, tomēr kristīgā paradigma neizzūd Rietumu pasaulē pilnībā, bet gan piedzīvo transformāciju. Kristus Karaļa kalna gadījumā tas notiek ar jaunās kristīgās simbolikas, latviešu modificētā animisma un Austrumu reliģiju, galvenokārt, hinduisma ideju palīdzību. Būtu grūti noliegt, ka tautas apziņai allaž ir bijis grūti aptvert sarežģīto kristīgo doktrīnu, tādēļ tās reinterpretācija Ērika Delpers daiļradē tikpat labi liecina par universālās vernakulārās reliģiozitātes iezīmēm neatkarīgi no reģiona un laikmeta prasībām un aktualitātēm.

Atslēgas vārdi: Fenomenoloģiskā struktūranalīze, Kristus Karaļa kalns, Ēriks Delpers, naivisms, reliģiskās transformācijas

Elizabete Taivāne ir asociētā profesore Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātē. Viņa pasniedz tādas mācību kursus, kā Pasaules reliģijas, Budisms, Starpreliģiju dialogs, Reliģijas fenomenoloģija un Kristīgais misticisms. Viņa ir viespasniedzēja Latvijas Mākslas Akadēmijā, kur lasa lekcijas Austrumu mākslā un arhitektūrā. Viņas pētniecības lauks ir komparatīvā hagiogrāfija, komparatīvais misticisms, budisma un kristietības komparatīvā analīze, reliģiskās transformācijas Rietumu pasaulē un mūsdienu armēņu vernakulārie kultū.

KOGNITĪVĀ PIEEJA UN METODOLOĢISKI RISINĀJUMI LATVIJAS MĀKSLAS VĒSTURES HISTORIOGRĀFIJĀ

Sanita Bitko

Bc.sc.ing, Latvijas Mākslas akadēmija
sanita.bitko@gmail.com, arthistorylatvia.org

Mākslas vēstures centrā ir mākslinieks un viņa radītā māksla, bet tikpat svarīgs ir mākslas vēsturnieka pētnieciskais darbs. No kognitīvajiem instrumentiem, kurus pārvalda mākslas vēsturnieks, ir atkarīgs, kā tiks analizēts, un traktēts gan radītais mākslas darbs, gan mākslinieka biogrāfija.

Vēsturiski politisku notikumu ietekmē Latvijas mākslas vēsture ir veidojusies gan politiski un ideoloģiski diktētu uzskatu, gan emocionālā gaisotnē. To ietekmēja Latvijas valsts proklamēšana, kas nesa līdzīgu baltvāciešu atstātā kultūras mantojuma noliegšanu. Ar Latvijas pievienošanu Padomju Savienībai mākslas vēsturnieki pētnieciskajā darbā bija spiesti rēķināties ar stingriem ierobežojumiem un aizliegumiem. Pēc 'dzelzs priekšvara' krišanas un neatkarības atjaunošanas arī mākslas procesu un rezultātu interpretācijā notika pārorientēšanās uz Rietumu pasaulei raksturīgajām ideju, metožu un vērtību paradigmām.

Referāta galvenā uzmanība pievērsta metodoloģisko risinājumu izstrādei, lai mākslas vēsturē izvairītos no galējībām – iepriekšējo periodu noliegšanas un, pārspīlētas koncentrēšanās uz novitātēm, idealizējot to nozīmi. Kritisks informācijas izvērtējums var sniegt objektīvāku skatījumu uz mākslas darbu vai mākslinieku.

Atslēgas vārdi: mākslas vēsturnieks, mākslas vēsture, pētniecības metodes, historiogrāfija

Sanita Bitko ir Latvijas Mākslas akadēmijas studente un šobrīd apgūst mākslas vēstures un teorijas specialitāti. Pētnieciskās intereses: tēlniecību Latvijā līdz 19. gs. Iepriekšējā izglītība iegūta Rīgas Tehniskajā universitātē inženierzinātnēs. Uzņēmuma FiKS.lv SIA vadītāja un ERP sistēmas "FiKS" līdzautore.

MĀKSLINIEKA ROKRAKSTA REPRODUCĒJAMĪBA

MĀKSLĪGAIS INTELEKTS (MI) KĀ RĪKS

RADOŠO PROCESU OPTIMIZĀCIJAI

Līga Vēliņa

Latvijas Mākslas akadēmija

liga.velina@gmail.com

Norisinās jauna kultūras paradigmas maiņa, attēlu veidošanas, dizaina un citu tehnoloģisku instrumentu pārsātinātība un radošo darbu automatizācija. Ikdienišķi vairāk kā nekad sabiedrība sastopas ar mākslīgā intelekta (MI) rīkiem: sākot ar MI asistentiem dažādās internetvietnēs - līdz instrumentiem, ar ko iespējams operēt ar tekstu, kodu, skaņu, kā arī ģenerēt mākslinieciskus attēlus. Vairums no piedāvātajiem rīkiem piedāvā ātru ideju realizāciju vizualizācijās. Taču, aprobežojoties ar interneta vides virskārtā atrodamajiem rīkiem, radošo industriju pārstāvji ir ierobežoti izteiksmes līdzekļos, noteiktā stilistikā, kas nereti pieprasa zināmu mākslinieku rokrakstu atdarināšanu. Pētījuma izvirzītie jautājumi: Kādas iespējas piedāvā brīvpieejas MI Stable Diffusion difūzijas modelis, un kā tas var būt potenciāli paredzēts profesionāliem māksliniekiem, lai varētu strādāt ar savu jau izkopto rokrakstu un mākslas stilu? Vai MI modeļa trenēšana var kalpot kā efektīvs paņēmieni radošo procesu optimizācijā un radīt jaunas perspektīvas radošajās industrijās? Kādi ir priekšnoteikumi datu sagatavošanā MI modeļa apmācībai, lai iegūtu pēc iespējas pietuvinātāku rezultātu mākslinieka rokrakstam? Kādas atšķirības un līdzības ir atrodamas cilvēka kognitīvo spēju izmantošanā mākslinieciskā rokraksta izkopšanā un mākslīgā intelekta procesos to atdarinot?

Pētījuma mērķis atspoguļot datus un rezultātus, kas iegūti divos periodos (2023. gada rudens semestris un 2024. gada pavasara semestris), pasniedzot modeli Ģeneratīvo tehnoloģiju studijas Latvijas Mākslas akadēmijā, Audio-vizuālās mākslas nodaļā, Kustībā, attēls, skaņa 2. kursa bakalaura studentiem.

Keywords: mākslīgais intelekts, mākslas stils, ilustrācija, stilistika

Līga Vēliņa (1990) ir mediju māksliniece, pētniece, kuras mākslas un pētniecības prakse balstās tehnoloģiju un mākslas sadarbībā, kā arī jaunu, tehnoloģijās balstītu, inovatīvu kultūras produktu radīšanā. L. Vēliņa ir vieslektore Latvijas Mākslas akadēmijā un RTU Liepāja, pasniedzot digitālās tehnoloģijas, specifiski Latvijas Mākslas akadēmijā pasniedzot mākslīgā intelekta rīku izmantošanu mākslas kontekstā. Līga Vēliņa studē LMA zinātniskajā doktorantūrā pievērsoties pētniecībai par jaunāko tehnoloģiju - paplašinātās realitātes (XR) un Mākslīgā intelekta (MI) rīku izmantošanu mākslā Latvijā un starptautiskā kontekstā.

MIGRĒNU MĀKSLINIECISKĀ IZPĒTE

Endijs Andersons

Ba., Latvijas Mākslas akadēmija
officialellusio@gmail.com

Migrēnas skar vairāk nekā 10% pasaules iedzīvotāju. Būdam daļa no šiem 10%, vienmēr esmu mēģinājis rast veidu, kā šīs sarežģītās ciešanas atspoguļot caur savu personīgo māksliniecisko skatījumu. Par pamatu manam pētījumam kalpoja Olivera Saksa gadījumu pētījumi un migrēnu apraksti, kurus apkopoja Leins Rasels un Pols Deivis. Veicot gan pašanalīzi, gan akadēmiskos pētījumus, tika atklātas vairākas saiknes starp fiziskajiem un garīgajiem stāvokļiem migrēnas epizodes laikā, kā arī saiknes starp migrēnu un dažādām vidēm, objektiem, materiāliem, skaņām un vizuālajiem tēliem. Mans pētījums noslēdzās ar audiovizuālas instalācijas izveidi, kas palīdz skatītājiem labāk saprast un iztēloties, kāda ir migrēnas epizode. Šajā darbā es pētīju kā zinātniskie pētījumi un personiskā pieredze palīdz radīt mākslas darbu, kurā migrēna vairs nav diagnoze vai personiska pieredze, kas saistīta tikai ar vienu cilvēku, bet kļūst par kaut ko tādu, ko var saprast un piedzīvot ikviens skatītājs.

Atslēgas vārdi: Datu vizualizācija, Elektroencefalogrāfija, Instalācija, Migrēna

Endijs Andersons ir Latvijas Mākslas akadēmijas 4.kursa bakalaura studiju programmas “Audiovizuālo mediju māksla”, apakšnozares “Kustība.Attēls.Skaņa” students. Endijs šobrīd strādā pie bakalaura darba, pievēršoties instalāciju mākslai un migrēnas mākslinieciskai izpētei. Galvenokārt pievēršoties laikmetīgajai instalāciju un mediju mākslai, Endija intereses aptver arī animāciju, tēlniecību, grafiku un dizainu. Savos darbos Endijs pievēršas psiholoģijai, medicīnai, ezotērikai, ģenealoģijai, datu struktūrām un kultūrai. Endijs plāno arī iegūt maģistra grādu audiovizuālo mediju mākslā, vēlāk kļūstot par mākslas pedagoģu.

JAKOBS ERNSTS MEIJERS: ROKOKO STILISTISKO KONCEPTU UZTVERE UN PĀRNESE 18.GS. 60. GADU RĪGAS ARHITEKTŪRĀ

Anna Ancāne

Dr. art., Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts

anna.ancane@lma.lv

Līdz ar jaunā stila – rokoko – elementu ieviešanos Rīgas arhitektūrā un mākslā 18. gs. 60. gados lokālajā vidē ienāca jaunā domāšana un laikmeta noskaņas. Rokoko stils Rīgā ienāca lēni, ar ārzemju meistaru starpniecību, vienlaikus iemiesojot arī jaunu filosofiju stila traktējumā. 18. gs. 50. gados rokoko Rīgu jau bija sasniedzis, taču tā spilgtākās izpausmes Rīgas arhitektūrā 18. gs. 60. gados iedzīvināja tēlnieks, akmeņkalis un stuka meistars Jakobs Ernsts Meijers (Jacob Ernst Meyer), kurš 1761. gadā ieradās Rīgā no Dancigas, ieguva Rīgas pilsoņa tiesības un uzņēmās vairākus nozīmīgus pasūtījumus. Meijera darbība Dancīgā līdz šim nav pētīta, taču šim mākslas centram nepārprotami bijusi nozīmīga loma meistara rokkraksta izveidē, apliecinot Prūsijas rokoko stilistisko ievirzi, mākslinieciskos paņēmienus un estētiskas principus. Ornamentikā skaidri parādās pāreja uz nākamo stilistisko sistēmu – pietiekami abstraktu un subjektīvu. Savukārt pieceja kopumā demonstrē laikmetam aktuālo modeli attiecībās starp arhitektūru un tās dekoratīvo apdari, kura iegūst vizuāli aktīvas un vieliskas dominantes raksturu un kļūst par laikmeta estētisko vērtību neatņemamu komponenti. Dekoratīvās apdares jomā Meijers izpaužas kā virtuozs rokoko ornamenta meistars un Rīgas vidē avangardisks un pieprasīts mākslinieks.

Savās ornamentālajās kompozīcijās Meijers izpaužas kā ļoti daudzveidīgs meistars: interpretējot rokaja variācijas, viņš tās virtuozī papildina ar akanta stīgām, izsmalcinātiem ziedu motīviem, pum-puru virtenēm, staipekņiem un vāzēm. Meijera rokkrakstā atklājas arī citāda šķautne: akmens materiālā stuka eleganci un vieglumu nomaina smagnēji dramatisks formas.

18. gs. sešdesmitajos gados Rīgā cēla gan jaunbūves, gan pārveidoja senākas ēkas, kuru ārējā apdarē un arī iekšējās izmantojuma rokoko izteiksmi un stila elementus. Vairāku Rīgas patriciāta dzīvojamā namu apdari iespējams hipotētiski saistīt ar Jakobu Ernstu Meijeru. Viens no redzamākajiem piemēriem ir Johana Hermana fon Fitinghofa nams, kā arī atsevišķi saglabājušies portāli un detaļas. Tomēr Meijera devums bijis Rīgai daudz nozīmīgāks. Meijera ieviestās stila tendences iemiesoja prūsiskā rokoko variācijas pārnesi augstā mākslinieciskā kvalitātē un kļuva par jaunu paradigmu pilsētas vizuālā tēla attīstībā. Tomēr Meijera loma un ietekme uz mākslas vidi un pasūtītājiem skatāma kontekstā ar plašākām parādībām Latvijas un Austrumbaltijas mērogā, nosakot reģionam specifisko rokoko mākslas tendenču uztveres dinamiku un jaunu paradigmu veidošanos 18. gs. otrās puses arhitektūrā un mākslā.

ZIEMEĻU KLASICISMS LATVIJĀ

Karīna Horsta

Dr.art., Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts
karina.horsta@lma.lv

Referāta mērķis ir rosināt diskusiju par ziemeļu klasicisma kā stila apzīmējuma lietojumu Latvijas arhitektūras diskursā, analizējot un reģiona kontekstā aplūkojot Latvijas 20. gadsimta starpkaru perioda neoklasicisma piemērus.

Rietumu arhitektūras vēsturē 20. gs. pirmās puses neoklasicisms aizvien ir nepietiekami novērtēts un neskaidri definēts “starpstāvoklis” pirms modernisma. Ziemeļvalstu lokālajam neoklasicisma variantam – ziemeļu klasicismam – bija savas īpatnības: pievērsšanās klasiskās arhitektūras pirmsākumiem un tās saplūsmē ar vietējām celtniecības tradīcijām, atturība, izsmalcinātība, kā arī tīri, ģeometrizēti būvaplūmi. Līdzīgs skatījums raksturo daļu Latvijas neoklasicisma piemēru.

Iespējams izcelt Latvijas Universitātes Arhitektūras fakultātes mācībspēku – arhitekta Paula Kundziņa un Ernesta Štālberga – ieguldījumu. Viņu jaunrade un idejiskā ievirze bija ļoti radniecīga Ziemeļvalstu pieejai, turklāt abi uzturēja profesionālos kontaktus Zviedrijā. Uzskatāmi Latvijas ziemeļu klasicisma paraugi ir Štālberga projektētā LU Lielā aula (1930–1936) un Kundziņa Ikšķīles luterāņu baznīca (1932–1933). Viņi jaunajā arhitektu paaudzē icaudzināja noteiktu vērtīborientāciju, kas ļauj pamanīt šī stila iezīmes arī viņu audzēkņu darbos. Tomēr ziemeļu klasicisma ietekmes nebija raksturīgas tikai šo abu “skolu” pārstāvjiem, tā bija gana aktuāla un izplatīta tendence tālaika Latvijas arhitektūrā.

Šie piemēri paplašina priekšstatu Latvijas starptautiskajiem sakariem starpkaru gados un arī palielina ziemeļu klasicisma izplatības telpu līdz Baltijai, apliecinot radniecīgu mentalitāti, estētiskos priekšstatu un pilsoniskos ideālus, kas līdz šim bijuši maz pētīti.

Atslēgas vārdi: ziemeļu klasicisms, neoklasicisms, arhitektūra, 20. gadsimts, Latvija

Karīna Horsta ir mākslas zinātnes doktore, LMA Mākslas vēstures institūta pētniece un zinātniskā žurnāla “Mākslas Vēsture un Teorija” literārā redaktore. 2023. gadā ieguvusi doktora grādu par Latvijas Mākslas akadēmijā aizstāvēto promocijas darbu “Arhitekts Ernests Štālbergs (1883–1958)”. Ir autore 2018. gadā izdotajai grāmatai “Sanatoriju arhitektūra Latvijā: 1918–1940”, kas tapusi pēc LMA Mākslas zinātnes nodaļā izstrādāta maģistra darba. Zinātnisko interešu lokā ir 20. gadsimta arhitektūra Latvijā. Pašlaik strādā pie monogrāfijas par arhitektu Ernestu Štālbergu.

VĒSTURISKO STILU STUDIJU, PARAUGU UN VIDES KONTEKSTA IZPRATNES MIJIEDARBĪBA ARHITEKTA KONSTANTĪNA PĒKŠĒNA DARBOS

Silvija Grosa

Dr.art., Latvijas Mākslas akadēmija
silvija.grosa@gmail.com

Tēzes Pazīstamā latviešu arhitekta Konstantīna Pēkšēna (1859-1928) darbība arhitektūrā kopumā zināma, tomēr viņa ēku dekoratīvā risinājuma evolūcija līdz šim ir skatīta tikai lielās līnijās atbilstoši historisma, jūgendstila un ziemeļu nacionālā romantisma fāzēm. Pēkšēna darbības padziļinātai analīzei būtiska ir izpratne par arhitekta veiktajām vēsturisko stilu un ornamenta studijām, kā arī iespējamajiem paraugiem. Referātā tiks aplūkota vietējā arhitektūras mantojuma apguves un vides konteksta izpratnes loma Pēkšēna darbos, kas visos gadījumos ir ļāvuši atrast saskares punktus ar reģionālo mantojumu, tādējādi savas celtnes saistot ar to iekļaujošo vidi. Neraugoties uz lielo Rīgā saglabājušos Pēkšēna celtnu skaitu, minēto aspektu izpratnei būtiskas ir gan detaļas, kuras mūsdienās zudušas, gan arī celtnes, kuras Rīgā nav saglabājušās - Central Hotel ēka (1900), Šķūņu ielā, neogotiskais Zēberga nams Bīskapa gatē (1901), tāpat kā vairāki ārpus Rīgas celtie nami, kā piemēram, Skrīveru Labdarības biedrības nams (1913). Aktuāls ir arī jautājums par nacionālā stila meklējumiem, jo 20. gadsimta sākumā, kad priekšstats par nacionālo mākslu un latvisko ornamentu vēl tikai veidojās, nacionāli orientēts vēstījums tika pausts ne tikai ar etnogrāfiskā ornamenta, bet arī ar ziemeļnieckas dabas motīviem, seno skandināvu un ģermāņu mītu tēliem vai ornamentu.

Atslēgas vārdi: arhitektūra, dekors, stils, vide

PhD, prof. Silvija Grosa ir Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures un teorijas katedras vadītāja, Latvijas mākslas zinātnieku un kuratoru valdes priekšsēdētāja. Viņas pētniecisko interešu lokā ir jūgendstila perioda arhitektūra un dekoratīvā māksla Latvijā. Pētījumi ir rezultējušies monogrāfijās, grāmatu daļās, rakstos referātos konferencēs un izstāžu projektos. Viņa ir līdzautore kolektīvās daudzsējumu monogrāfijas Latvijas mākslas vēstures 3. un 4. sējumiem (2014, 2019), piedalījies starptautisku zinātnisko konferenču organizēšanā, sastādījusi rakstu krājumus Jūgendstils: laiks un telpa (1999), Latvijas māksla starptautisko sakaru kontekstā (2000), publicējusi monogrāfijas par Rīgas arhitektūru un tās dekoru, tai skaitā Dekors Rīgas jūgendstila perioda arhitektūrā (2019). Pašreiz strādā pie rakstu krājuma Konstantīns Pēkšēns un viņa laiks sagatavošanas izdošanai.

NĪCAS TAUTASTĒRPA KREKLU DEKORATĪVĀS KOMPOZĪCIJAS

Daina Lāce

Ph. D., Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts

daina.lace@lma.lv

Valsts pētījumu programmas projekta “Latvijas kultūras ekosistēma kā resurss valsts izturētspējai un ilgtspējai” / “CERS” ietvaros tiek veikta Dienvidkurzemes novada Nīcas un Otaņķu pagasta etnogrāfisko kreklu un to dekoratīvo elementu zinātniskā izpēte. 21. gadsimtā kreklu izplatības areāls ir plašs un sniedzas tālu pāri mūsu valsts robežām. Līdz šim ir apzinātas vairāk kā 100 unikālas vēsturiskas vienības. Skaitliski lielākā Nīcas kreklu koncentrācija mūsdienās fiksēta Rīgas muzejos. Ievērojams krājums glabājas arī Liepājas muzejā. Muzejos saglabātajiem artefaktiem noteiktu atsvaru sniedz Dienvidkurzemes novadā joprojām uz vietām saglabātie etnogrāfiskie krekli, kas atrodas Nīcas senlietu krātuvē, Otaņķu senlietu krātuvē un nīcenieču privātās kolekcijās.

Krekls: apģērba gabals, darināts no lina pēc noteiktiem pamatprincipiem ar raksturīgām dekoratīvām detaļām: apkakles, uzpleči, aproces. Veicot sākotnējo autentisko artefaktu – Nīcas tautastērpa kreklu – apzināšanu, uzmērīšanu un primāro izpēti, tika konstatētas noteiktas materiālu, krāsu un kompozīciju sakarības. Dekoratīvo elementu tehnisko risinājumu – izšūts vai izausts – varianti, atsevišķu detaļu kompozīciju veidi; dekoratīvo elementu ģeometriskie raksti vai ziedu stilizāciju varianti, kā arī “Zero-vasī” idejas. Nīcas tautastērpu kreklu dekoratīvajās detaļās dominē melnā un baltā pretnostatījums ar daudzveidīgām variācijām. Atsevišķu dekoratīvo elementu grupu veido nebalināta lina pelēkais pamats ar baltu diegu rakstiem. Kā savrupa un reti sastopa jāizceļ kreklu grupa ar klājošu sarkano diegu izšuvumu un noteiktu apkakļu kompozīciju.

Atslēgas vārdi: Nīca, Otaņķi, Dienvidkurzeme, krekls, etnogrāfija

2010. gadā par disertāciju “Rīgas pilsētas arhitekts un rātes būvmeistars Johans Daniels Felsko (1813–1902)” ieguvusi zinātnes doktora grādu (Ph.D.) plastiskās mākslas vēsturē un teorijā. Strādā Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūtā. Lasa lekcijas par viduslaiku mākslu, 19. gadsimta arhitektūru un lietišķo mākslu. Septiņu sējumu izdevuma “Latvijas mākslas vēsture” administratore un 19. gadsimta arhitektūras teksta autore. Publicējusi vairāk kā 20 zinātniskus rakstus un monogrāfijas. Valsts pētījumu programmas projekta “Latvijas kultūras ekosistēma kā resurss valsts izturētspējai un ilgtspējai” / CERS (Nr. VPP-MM-LKRVA-2023/1-0001) ietvaros pēta etnogrāfisko kreklu dekoratīvo elementu kompozīcijas no Nīcas novada Dienvidkurzemē un to reprezentāciju mūsdienās.

Projektu “Latvijas kultūras ekosistēma kā resurss valsts izturētspējai un ilgtspējai” / CERS (Nr. VPP-MM-LKRVA-2023/1-0001) finansē Latvijas Republikas Kultūras ministrija valsts pētījumu programmas “Latvijas kultūra – resurss valsts attīstībai» (2023.–2026.) ietvaros. Valsts pētījumu programmu administrē Latvijas Zinātnes padome.

Project “Cultural and creative ecosystem of Latvia as a resource of resilience and sustainability” / CERS (No. VPP-MM-LKRVA-2023/1-0001) is funded by the Ministry of Culture of the Republic of Latvia in the framework of the State Research Programme “Latvian Culture – a Resource for National Development” (2023–2026). The State Research Programme is administered by the Latvian Council of Science.

“NĀKAMĀS MĀKSLINIECES JŪTĪGIE VAIBSTI” NEATKARĪGAJĀ LATVIJĀ: TATJANA KAČALOVA PIRMS TOTALITĀRAJĀM OKUPĀCIJĀM UN MĀKSLAS VĒSTURES STUDIJĀM

Kristiāna Ābele

Dr. art., Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts
kristiana.abele@lma.lv

Kad 1933. gadā Rīgā notika uz Latviju emigrējušā krievu gleznotāja Konstantīna Visotska studijas audzēkņu pirmā darbu izstāde, tās recenzenti īpaši cildināja kādas jaunietes talantu, kas pārsteidza pat Jūliju Madernieku: “Viņas momenta uzmetumi sanginā liecina par raksturīgi uztvertām figūru kustībām un vienkāršoti traktētu izteiksmīgu līniju plūdumu. Tādas īpašības mūsmājās retumis dabūjam redzēt. Možu fantāziju pauž viņas kompozīcijas (.), kur svaigos noteiktu formu kopojumos pavīd jau nākamās mākslinieces jūtīgie vaibsti.”

Tā bija Tatjana Rozenšilde-Paulina, kas labāk pazīstama kā mākslas vēsturniece, Latvijas Mākslas akadēmijas profesore Tatjana Kačalova (1915–2010). Tomēr mākslas zinātnieces veikumam veltīto rakstu bibliogrāfija būtu īsāka nekā atsauksmju klāsts, ko 1933.–1936. gadā Rīgā izpelnījās jauniņās Rozenšildes-Paulinas zīmējumi un gleznas – visvairāk dekoratīvi izteiksmīgas reliģiska un literāri simboliska satura kompozīcijas, kuru vēriens un meistarīgums kontrastēja ar autores meitenīgumu. Viņas straujā radošā attīstība norisinājās desmitgadē, kuras ceļazīmes bija pasaules ekonomiskā krīze, pašmāju autoritārisms un totalitāro okupāciju perioda sākums.

Referāta mērķis ir ar publicēto vērtējumu, biogrāfisko ziņu, mākslas darbu un to attēlu, kā arī konteksta faktoru palīdzību pietuvināt Madernieka nojaustos “nākamās mākslinieces jūtīgos vaibstus”, pavērojot tos ietvaros, kas ir saistīti ar jaunības garīgo un estētisko meklējumu lomu personības struktūrā un liktenī, mākslinieciskās jaunrades pieredzi mākslas vēsturnieka darbā un citiem aspektiem dramatisku sociālpolitisku pārmaiņu apstākļos.

Atslēgas vārdi: glezniecība, mākslas izglītība, personības attīstība, Latvijas krievu kultūra, mākslas zinātnes vēsture

Kristiāna Ābele ir Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūta vadošā pētniece un direktore. Mācījusies Jaņa Rozentāla Rīgas mākslas vidusskolā un studējusi Latvijas Mākslas akadēmijā. Galvenokārt pētījusi 19. gs. otrās puses un 20. gs. sākuma Baltijas mākslu, atklājumus atspoguļodama monogrāfijās par māksliniekiem Pēteri Krastiņu (2006), Johanu Valteru (2009, 2014), Voldemāru Zeltiņu (2021) un Vilhelmu Purvīti (“Ainava ar gleznotāju” grāmatā “Purvītis”, 2022), “Latvijas mākslas vēstures” 3. un 4. sējuma (2014, 2019) daļās par mākslas dzīvi no 1840. līdz 1915. gadam, rakstos, referātos, lekcijās, izstādēs un esejās. Sastādījusi zinātnisku rakstu krājumus. Interesējas par nozares historiogrāfiju, tādējādi savienojot pagātņi un mūsdienas.

«KLUSĀ VIENTULĪBĀ IZPLAUCIS TALANTS»: ZENTAS LOGINAS MĀKSLAS SĀKOTNE

Ieva Kalniņa

Mg. art., Latvijas Mākslas akadēmija
ieva.kalnina.art@gmail.com

Pirmajā plašākajā publikācijā (1935) par Zentu Loginu (dzimusi Knope, 1908–1983) «Klusā vientulībā izplaucis talants» gleznotāja Erna Geistaute (1911–1975) raksta: «Jau no bērnības iekļauta šauros pilsoniskos rāmjos, viņa bija kustībā, cīņā par sevi, savu «es», kas tiecās pēc plašuma un brīvības. Nevieni viņu nesaprata, nevienam sirsnīgs glāsts neskāra viņu, pēc kā tiecās katra bērna sirds un tā viņa noslēdzās sevī, meklēja, atrada un būvēja pati savu pasauli. Un noslēgumā un atturībā iezīmējās visas viņas tālākās dzīves gaitas. Nesaprasta, vientuļa, bez draugiem un sabiedrības tā veidoja savu dzīvi un darbu. Un tā pasaule, kurā viņa sevi veidoja, bija daudz vitālākā, bagātāka, – bija literatūra un māksla. R. Tagores skaidrās domās veidojās viņas dvēsele. Van Gogs atvēra viņai mākslas pilnības vērtību.» No šodienas perspektīvas redzam, cik liktenīgi pravietisks ir šis raksturojums. Tomēr arī šai klusajā vientulībā bija skolotāji un skolas, kas Loginas rokrakstā atstāja nospiedumus.

Referātā autore hronoloģiski izseko piecu ietekmes avotu pēdas Loginas daiļradē. Šo iespaidu rindu ievada tēvs – arhitekta palīgs un tehniskais zīmētājs Kārlis Knope (1874–1941). Seko studijas jandibinātajā Latvijas Mākslas akadēmijā un pēc izstāšanās – akadēmiķa Sergeja Vinogradova (1869–1938) privāstudijā. Visbeidzot, nozīmīgā Rīgas Tautas augstskolas zīmēšanas studija, ko vada Romans Suta (1896–1944). Ja pirmie trīs pieredzes punkti Loginu māca kopēt dabu, tad, sākot ar studijām pie Sutas, Logina iegūst citu redzēšanas spēju, jo Suta ir pārliecināts, ka dabu atdarināt nevar, atdarināt var tikai dabas likumus, kārtību, proporcijas, līdzsvaru. Loginas izglītības līniju noslēdz trīs mēnešu kursi Berlīnes Reimaņa skolā (Reimann-Schule), kas, īpaši tekstilmākslas nozarē, tolaik ir viena no vadošajām Eiropā.

Loginas 30. gadu otrās puses darbi apliecina viņas meklējumu ceļa ieguvumus, šeit parādās darbu sērija, kam raksturīgs stilizēts, lazējošs krāsu klājums ar īpaši niansētu kolorītu. Šie darbi varēja kļūt par viņas ilgi meklētā stila un rokraksta atradumu, bet par tādu nekļuva, jo neatbilda viņas raksturam. Meklējumu procesā viņa nonāca pie atziņas, ka viņas ceļš ir pretējs, taču viņa ieguva kritikas uzmanību. 1937. gadā Anšlavs Eglītis (1906–1993), slavējot glezniecības kvalitātes, atzīst, ka «Logina pieder zināmāi gleznotāju kopai, kas pēdējos gados attīstījušies, krustojoties Rīgas grupas un Beļģu glezniecības ietekmēm».

Atslēgas vārdi: Zenta Logina, Latvijas mākslas vēsture, Latvijas Mākslas akadēmija, akadēmiķa Sergeja Vinogradova privāstudija, Rīgas Tautas augstskolas zīmēšanas studija, Berlīnes Reimaņa skola (Reimann-Schule).

Ieva Kalniņa ir mākslas vēsturniece un kuratore. Šobrīd Latvijas Mākslas akadēmijas doktorantūrā strādā pie promocijas darba «Divskanis. Zenta Logina un Elīze Atāre». Viņa ir autore monogrāfijai «Kustība. Visvaldis Ziedīņš», kas izdota latviešu un angļu valodā (Kulakova, 2012). Kalniņas zinātniski pētnieciskās intereses ietver nonkonformismu un latviešu mākslas netradicionālās izpausmes padomju periodā.

ZĪMĒŠANAS SKOLOTĀJU TAPŠANAS CEĻI LATVIJĀ

20. GADSIMTA PIRMAJĀ TREŠDAĻĀ

Sanita Oše

Mg. art., Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde
sanita.ose@mantojums.lv

Zīmēšana līdzās mūzikai ir viena no vispārējās izglītības sastāvdaļām, kas veicina radošumu, telpisko domāšanu, emocionālo inteliģenci, veidojot vispusīgi attīstītu personību. Mākslas pedagoģijas attīstībai 20. gadsimta pirmajā pusē Latvijā pievērstā nepietiekami liela pētnieciska uzmanība, lai gan zīmēšanai bija noteikta vieta pamatzglītības procesā. Vēl daudz atklājama par zīmēšanas skolotājiem un viņu darbību gan Rīgā, gan provincē, par iegūto izglītību, mācību materiāliem, panākumiem un grūtībām. Par zīmēšanas skolotājiem kļuva gan spējīgi mākslinieki, gan pedagoģijas entuziasti, kas spēja talanta dzirksti ieraudzīt citos un to veiksmīgi attīstīt. Dažu loma izezīmējas kā nozīmīgs pavērsiena punkts jaunākas paaudzes mākslinieku biogrāfijās.

Līdz Pirmajam pasaules karam par zīmēšanas skolotājiem drīkstēja strādāt tie, kam bija Pēterburgas Mākslas akadēmijas izsniegtas tiesības to darīt. Pirmais pasaules karš un tam sekojošie lieli vēsturiskie notikumi pārtrauca iedibināto tradīciju. Pēc Latvijas Republikas dibināšanas mākslas pedagoģijā darbojās plašāks personu loks – gan tie, kas bija ieguvuši zīmēšanas skolotāju tiesības vēl iepriekšējā periodā, gan tie, kam bija skolās vai studijās iegūtas praktiskās iemaņas. 20. gadsimta 20. gadu sākumā regulāri tika piedāvāti dažus mēnešus ilgi sagatavošanas kursi, kas deva tiesības beidzējiem strādāt dažāda līmeņa vispārējās izglītības iestādēs par zīmēšanas skolotājiem. Turpmākajās desmitgadēs, pēc Latvijas Universitātes un Latvijas Mākslas akadēmijas dibināšanas, skolotāju izglītība un kvalifikācija tika sakārtota un iekļauta vienotā sistēmā.

Atslēgas vārdi: Latvija, zīmēšanas skolotāji, vispārējā izglītība, mākslas pedagoģija, 20. gs. sākums

Mākslas vēsturniece (Mg. art.), Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras priekšmetu aprites daļas eksperte. Studējusi latviešu filoloģiju Latvijas Universitātē un mākslas vēsturi un teoriju Latvijas Mākslas akadēmijā, kur 2020. gadā aizstāvējusi bakalaura darbu “Jānis Kalniņš (1884–1983). Pedagoģis, mākslinieks, rakstnieks” kā monogrāfisku pētījumu par Latvijas kultūras ainā maz zināmu personību un 2022. gadā ieguvusi maģistra grādu par darbu “Venjamīna Blūma skola un “blūmieši” 19.–20. gs. mijas mākslas izglītībā”.

HOW TO UNDERSTAND THE ANCIENT GREEKS AND ROMANS?

Harijs Tumans

Prof. Dr. hist., University of Latvia

harijs.tumans@lu.lv

Here we will discuss what distinguishes the ancient Greeks and Romans from us and how we can understand them today. Ancient cultures can be mainly studied through preserved texts and works of art. However, one must know how to read and understand both written and visual texts. First, let's try to understand what sets the ancient Greeks and Romans apart from us and from other ancient cultures. Let's attempt to define how the ancient Greeks and Romans differed among themselves. After that, we will discuss what we need to approach the understanding of ancient texts, as well as the methods we use for it. We will also examine what we need to know and consider in order to understand ancient works of art. We will also discuss our methods of perception of ancient Greek and Roman art.

IKONU GLEZNOTĀJA NIKOLAJA GLUHOVA DAIĻRADES MANTOJUMS

Līga Šlakota

Mag. art. Latvijas Mākslas akadēmija
liiga.slakota@gmail.com

Laiks no 19. gadsimta beigām līdz Pirmajam pasaules karam, bija vecticībnieku konfesijas vislielākais brīvības un uzplaukuma periods. Visā Krievijas impērijā vecticība piedzīvoja ekonomisko, garīgo, kultūras un organizatorisko pacēlumu. Pateicoties šim vēsturiskajam aspektam, 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā vecticībniekiem radās iespēja oficiāli atvērt ikonu gleznošanas darbnīcas, jauniešos radot interesi par sakrālo glezniecību. Ikonu darbnīcās ieplūda daudz jauno mācekļu, kā viens no tiem minams Nikolajs Gluhovs.

Nikolajs Gluhovs (Николай Глухов 1883–1929) bija viens no 19. gadsimta ievērojamākā Latvijas ikonu gleznotāja Gavriila Frolova (Гавриил Фролов 1854–1930) ikonu darbnīcas mācekļiem. Uz darbnīcā gūto iemaņu un zināšanu fundamenta mākslinieks attīstīja tikai sev raksturīgu rokrakstu, glezniecības tehnoloģijā saglabājot Frolova darbnīcai piemītošās īpatnības.

Mākslinieks ikonas nav parakstījis, bet pēc sarakstes ar mācītājiem un skolotāju Gavriilu Frolovu ir skaidri zināmi divi Latvijas dievnami, kuros mākslinieks ir gleznojis ikonostasa ikonas. Ikonu gleznotājs savā daiļradē starp citiem Gavriila Frolova skolniekiem izceļas ar savu nevienam citam neraksturīgu gleznošanas rokrakstu. Mākslinieka daiļrade līdz šim nav pētīta, tādēļ referāta ietvaros tiks aplūkotas ikonas no diviem Latgales dievnamiem. Tiks izskatītas mākslinieka stilistiskās un glezniecības īpatnības, kuras ļauj mākslinieka rokrakstu atpazīt citu ikonu gleznotāju vidū.

Atslēgas vārdi: Nikolajs Gluhovs, vecticībnieki, ikonas, Latgale.

Akadēmisko interešu un darbības raksturojums: Līga Šlakota 2016. gadā ir ieguvusi maģistra grādu Latvijas Mākslas akadēmijā restaurācijas apakšnozarē. Darbojas ikonu un stājglezniecības restaurācijā četrpadsmit gadus. Pētniecības interešu lokā ir 19. gs. ikonu gleznošanas īpatnības, kā arī ikonu gleznošanas darbnīcas 19.-20. gs. Latgales reģionā.

PADOMJU VĒLĪNĀ PERIODA GLEZNICĪBAS PARĀDĪBU INTERPRETĀCIJA KOGNITĪVĀS IZPĒTES KONTEKSTĀ

Guntars Gritāns

Mg.art., Latvijas Mākslas akadēmija
ex7@inbox.lv

Padomju okupācijas periodā, kad māksla bija pakļauta komunisma ideoloģijai, kā arī vienīgā mākslas metode un virziens bija socreālisms, tā bieži vien pildīja arī propogandas funkcijas. Taču tas nenozīmē, ka daudzi mākslinieki necentās izprast sava laikmeta norises un savu personīgo lomu tajā. Viens no kognitīvās psiholoģijas pamatprincipiem ir tas, ka cilvēka uzvedību ietekmē viņa domāšanas veids, nevis cilvēka uzvedība būtība kā tāda. Autora pētniecisko interešu lokā ir to mākslinieku daiļrade, kuru glezniecībā līdzās vadošajam socreālismam izpaudās arī savdabīgas, romantizējošas mākslas pazīmes. Veicot intervijas ar vairākiem no viņiem (Laima Eglīte, Francēska Kirke, Ilze Zemzare u.c.), nācās secināt, ka gleznotāju atziņas par savu lomu padomju perioda mākslas norisēs vēl joprojām ir problemātisks sevis izzināšanas process.

Atslēgas vārdi: kognitīvā psiholoģija, padomju māksla, glezniecība

Absolvējis Latvijas Mūzikas akadēmiju (1997, bakalaura grāds flautas spēlē), Latvijas Universitāti (1998, pedagoģijas maģistrs) un Latvijas Mākslas akadēmiju (2020, bakalaura un maģistra grāds mākslas zinātnē); Profesionālo interešu lokā ir Latvijas padomju vēlinā perioda mākslas un mūzikas norises, īpaši romantisma jēdziena adaptācija tās glezniecībā un komponista Imanta Kalniņa mūzikā. Pasniedz mākslas vēsturi Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā, Emīla Dārziņa mūzikas skolā un ir vieslektors sagatavošanas kursos Latvijas Mākslas akadēmijā, kā arī vieslektors augstskolā «Turība». Muzicē kā solists un grupu «Jumis».

“FOTOGRĀFS LAUKOS” – KOGNITĪVA PIEEJA KULTŪRVIDES MORFOLOĢIJAI UN FOTOGRĀFA VĒRTĪBORIENTIERU IDENTIFIKĀCIJAI

Ojārs Spārītis

Dr. habil. art., Latvijas Mākslas akadēmija
osparitis@gmail.com

Ziemupes fotogrāfa Ernesta Ansuļa (1910-1989) biogrāfija un atstātie fotodokumenti sniedz iespēju analizēt tos pagasta kultūras un sociālās dzīves kontekstā. Kognitīvā pieeja atstātajam fotogrāfiskajam mantojumam atklāj paša fotogrāfa – amatiera jaunrades ievirzes un mākslinieciskās domāšanas principus. Savukārt fotogrāfiju satura analīze ļauj izzināt gan Kurzemes rietumkrasta kultūrslāņu daudzveidību, gan tā iedzīvotāju garīgās un emocionālās vērtības.

1929.-1937. gadu intervālā uzņemtās pasūtījuma fotogrāfijas ar iedzīvotāju portretējumiem no Ziemupes, Saraiķiem, Akmensraga u.c. apkārtējiem pagastiem, veido plaša iedzīvotāju spektra sociālo portretu slāni un ir izcils materiāls kultūrvēsturiskai un socioloģiskai analīzei. Savukārt paša fotogrāfa izvēlētie motīvi un žanriskas ievirzes fotodokumenti atklāj autora skatījumu uz laikmetu, nozīmīgām norisēm pagasta politiskajā, kultūras un sabiedriskajā dzīvē.

Individuālie un ģimenes portreti, kā arī kopienas sadzīvē nozīmīgu pasākumu fiksējums grupu attēlos liecina par fotogrāfa centieniem radoši izmantot pašmācības ceļā apgūtos fotomākslas paņēmienus. Atdarināšanas ceļā gūtie panākumi kompozīcijas, fototehnikas izmantojuma un žanrisku meklējumu virzienā ir pierādījums “lauku fotogrāfa” iespējām 20. gadsimta pirmajā pusē iekļauties plašajā Latvijas fotogrāfu – amatieru kustībā, tuvinot fotogrāfijas procesu plašu sabiedrību aptverošai brīvā laika nodarbei.

Atslēgas vārdi: fotogrāfija, vernakulārā fotogrāfija, fotoetnogrāfija, žanra foto, portrets, socioloģija.

Ojārs Spārītis (1955), habilitēts mākslas zinātņu doktors, mākslas vēsturnieks, specializācija Ziemeļeiropas renesanses arhitektūras, mākslas vēstures un teorijas jautājumi, kultūras mantojuma aizsardzība, restaurācija.

FRANKFURTES VIRTUVE UN TĀS IETEKMES MEKLĒJUMI LATVIJĀ

Vīva Ieviņa

Latvijas Dizaineru Savienība

viva.ievina@design.lv

Frankfurtē virtuves jēdziens ir hrestomātisks un labi pazīstams visiem arhitektiem, interjera dizaineriem un dizaina vēstures studentiem. Latvijā nepastarpinātu informāciju par Frankfurtē virtuvi pirmoreiz uzzināja jau 1929. gadā pēc Rīgas pašvaldības pārstāvju piedalīšanās Starptautiskās dzīvokļu savienības dibināšanas sapulcē Frankfurtē pie Mainas, kur sapulces dalībniekiem tika dota iespēja tuvāk iepazīties ar plašu jauna veida sociālo dzīvojamo namu būvniecības praksi Vēimāras republikā un tajos esošo ļoti pārdomāto inovatīvo virtuvi – laboratoriju, kuras autore bija pazīstamā austriešu arhitekta Margarēte Šite-Lihocka. Referāta autore tuvāk apskata šīs industriālās modernisma mājokļa virtuves rašanās svarīgākos ietekmējošos avotus pagājušā gadsimta sākumā un divdesmitajos gados, tās izveides vēsturiskos nosacījumus un arī pievēršas tās plašās ietekmes izziņai pasaules mājokļu dizaina vēsturē, kā arī meklē un atrod Frankfurtē virtuves principu ievērošanas mēģinājumus Latvijas 20. gadsimta būvniecības praksē un pēta attieksmi pret šo vēsturisko fenomenu mūsdienu arhitektu un dizaineru projektēšanas darbā. Pētījuma mērķis ir noskaidrot, cik piemērota mūsdienu mājokļa telpiskajai izpratnei ir Frankfurtē virtuves koncepcija un vai to atzīst par izmantojamu, veidojot laikmetīgajām ekoloģiskajām, ekonomiskajām un demogrāfiskajām prasībām atbilstošu dzīvojamo vidi Latvijā. Pētījumā ir izmantotas jauktas metodes, izziņu balstot periodikā publicētajos materiālos, literatūras izpētē, modernās mākslas un dizaina muzeju mājaslapās rodamajā informācijā, kā arī padziļināti intervējot arhitektus un interjera dizainerus.

Atslēgvārdi – arhitektūra, būvniecība, dzīvojamā vide, modernisms, sociālie nami, virtuve – laboratorija, virtuves dizains.

Vīva Ieviņa Latvijas Mākslas akadēmijā studējusi interjeru un ieguvusi maģistra grādu dizainā (2003) un joprojām turpina mācīties. Pētniecībā interesē mūsdienu mājokļu interjeri, to izveides vēsture, it īpaši pievēršas Rīgas un tās reģiona mājokļu virtuvju dizainam, kā arī latviešu valodai un tās attīstības iespējām. Ir sertifikāts dizaina izglītības kvalitātes vērtēšanai. Savos dizaina projektos rada jaunas telpas, formas, krāsu, iekārtu un lietotāju attiecības, uzlabo dzīves kvalitāti, padara dzīvošanu ērtāku un skaistāku.

ARTISTIC RESEARCH AS A CHALLENGE FOR ART CRITICISM – A RECONSIDERATION

Sebastian Muehl

Dr. phil., Art Academy of Latvia, Institute of Contemporary Art, Design and Architecture)
sebastian.muehl@lma.lv

In this paper, I will discuss research-based practices in contemporary art and the normative challenges they present for art criticism. Even if artistic research is, at first glance, marginal for debates on the status of art criticism today, the cognitive and epistemological implications of research-based artworks constitute a major problem as regards to aesthetic critique. While artists that work within the framework of artistic research have long since been an object for critical inquiry, the epistemological and cognitive assumptions of their work are rarely put into question. This paper intends to address this problem. It discusses how artistic research has imposed major shifts in the ways art critical judgements are deployed. I am interested here in two points: First, I want to unfold the dilemma of mobilizing art critical judgments when it comes to research-based artworks that are situated at the intersection of aesthetic experience and the making of theoretical and empirical meaning. Second, I argue for a systematic critique of the epistemological assumptions artistic research draws on. The methodological focus of this paper is on the aesthetic implications of research-based art, suggesting a strong account of aesthetic autonomy as proposed by the experiential turn in contemporary aesthetic theory.

Keywords: artistic research, aesthetic judgment, art criticism, contemporary art

Sebastian Muehl is a Senior Researcher at the LMDA Institute of Contemporary Art, Design and Architecture at the Art Academy of Latvia. He studied philosophy and fine arts in Munich and Leipzig and holds a PhD in art and media studies from Offenbach University of Art and Design. Sebastian was a Guest Professor at Klagenfurt University and HfG Offenbach and Digital Curator at the Dresden State Art Collections, where he launched the exhibition platform voices. His book *Utopien der Gegenwartskunst* (Utopias of contemporary art: history and critique of utopian thought in art after 1989) was published in 2020.



LATVIJAS MĀKSLAS AKADĒMIJA

Kalpaka bulvāris 13, Rīga, LV-1050

www.lma.lv

info@lma.lv

doktorantura@lma.lv

conference@lma.lv